

Kontantenes tid er ikke forbi

Kronikk av Trond Eklund, Direktør i Enhet for kontante betalingsmidler, i Aftenposten 25. januar 2016.

Kontanter har egenskaper som andre betalingsmidler ikke har. Derfor er det fortsatt stor etterspørsel etter kontanter, og derfor vil kontanter være i bruk i mange år fremover.

I Norge har vi i hovedsak to typer betalingsmidler; kontanter og «kontopenger». Kontopenger er innskudd på bankkonti, og betalinger skjer i bankenes systemer ved bruk av kort, mobil, nettbank osv. Kontanter utgis av sentralbanken.

Norges Bank har ansvar for å dekke etterspørselen etter kontanter. De siste ti årene har omløpet vært stabilt på om lag 50 milliarder kroner i året. Fordi den samlede pengebruken øker, betyr det at etterspørselen faller relativt sett. Men den er fortsatt stor. Vi vet til enhver tid hvor mye kontanter som er i sirkulasjon, men vi har ikke oversikt over hvor disse pengene befinner seg eller hvordan de brukes. Vi vet hvor mye som tas ut av minibanker og i butikker, og hvor mye som er innom tellesentralene. Men vi har ikke statistikk som viser hvor stor del av varekjøpene i butikk som gjøres med kontanter. Ulike metoder benyttes for å anslå dette, men konklusjonene er sprikende. Det som likevel er klart, er at kontanter fortsatt utgjør en høy andel av samlet pengebruk.

Norges Bank skal også bidra til et effektivt og robust betalingssystem. Vi mener det er et godt prinsipp at det er du som bruker som bør bestemme hva slags betalingsløsning du ønsker å benytte. Dette synes også lovgiver å være enig i, som i den nye finansforetaksloven har slått fast at bankene skal ta i mot og gjøre kontanter tilgjengelig, i samsvar med kundenes forventninger og behov.

Det er viktig at det eksisterer flere ulike betalingsmidler, både fordi de har ulike egenskaper, og fordi det bidrar til konkurranse. Samtidig bør gebyret på de ulike alternativene gjenspeile de faktiske kostnadene de medfører, slik at du kan fatte beslutning på riktig informasjonsgrunnlag, og velge den løsningen du samlet sett er best tjent med. I dag er verken kort- eller kontanttjenester priset på en måte som reflekterer kostnadene.

Kontanter har også en viktig rolle som «reserveløsning», både som en beredskapsløsning dersom andre betalingsinstrumenter ikke er tilgjengelige, og som et tvunget betalingsmiddel dersom betaler og mottaker ikke blir enige om betalingsløsning.

Av disse årsakene mener Norges Bank at kontanter bør være tilgjengelige for publikum.

Vi tar sikte på å fortsette arbeidet med å forsyne samfunnet med den mengden sedler og mynter som etterspørres, og å legge til rette for at kontantene kan fungere som et effektivt betalingsmiddel i lang tid fremover. Den pågående utviklingen av ny seddelserie vil bidra vesentlig til dette.